

împrejurimile Predealului, unde mi-a bucurat casa de câteva ori, au fost toate pagini de viață care nu-și pierd nimic din realitate cu trecerea vremii și care mă fac să sper că într-adevăr moartea nu există, ci este doar o parte inevitabilă a miracolului divin numit Viață. Ca să știm bine unde s-a situat în incontestabila modestie a conștiinței de sine, îmi amintesc una din repetițiile pentru prima audiție absolută la „Flacări Negre”. Doina Micu în calitatea sa de profesor la Conservator era în căutare veșnică de ceea ce propaganda timpului numea muzică patriotică: „Maestre, dar ceva muzică patriotică nu ne scrieți și pentru copii noștri?” Privind-o șăgalnic i-a răspuns foarte serios: „Doina dragă, dar muzica mea este toată, dar absolut toată PATRIOTICĂ”. Cu gândul la tot ce ne-a legat, dar întâi de orice la cele 4 titluri pe care mi-a oferit onoarea să le prezint în primă audiție absolută, simt că tristețea profundă se retrage în spate fără a dispărea, lăsând locul unei resemnări demne care mă face să spun cu pietate cuvintele atât de minunat ilustrate în corul final al operei *Hamlet*: „Noapte bună, dulce Prinț”.

Florin DIACONESCU

Așa l-am cunoscut pe maestrul Pascal Bentoiu

Era 4 ianuarie 1978... La parterul Ateneului Român, într-unul din spațiile destinate Uniunii Compozitorilor după evacuarea sa din Palatul Cantacuzino în urma marelui cutremur din 1977, a avut loc prima mea întâlnire cu membrii Biroului simfonic, nume prestigioase ale componisticii românești, despre care studiasem câte ceva la cursul de istoria muzicii românești din cadrul Conservatorului Ciprian Porumbescu. Alături de maestrul Wilhelm G. Berger, secretarul Secției de muzică simfonică, operă, vocal-simfonică, concertantă și camerală, din comisie făceau parte compozitorii: Pascal Bentoiu, Dumitru Bughici, Corneliu D. Georgescu, Liviu Glodeanu, Theodor Grigoriu, Mircea Istrate, Ștefan Niculescu, Zeno Vancea și Anatol Vieru. În acea memorabilă seară, între orele 17-23 au fost luate în discuție candidaturile lucrărilor ce urmau a fi recomandate la Premiile Uniunii Compozitorilor, pe anii 1976 - 1977, fiecare lucrare fiind supusă votului secret. Pe categorii de genuri, au fost alese cea mai valoroasă opusuri. Pentru anul 1976: Opera *Iona* de A. Vieru, *Melodie infinită* de Th. Grigoriu, *Concertul pentru clarinet și orchestră* de A. Stroe, *Cvintetul pentru alături* de D. Bughici, și piesa electronică *Rota* aparținând compozitorului Corneliu Cezar.

Dintre lucrările prezentate în cursul anului 1977, Biroul simfonic a desemnat următoarele compoziții: Opera *Poesis* de Gheorghe Dumitrescu, oratoriul *Un pământ numit România* de Liviu Glodeanu, *Cantata epică 1948* de Wilhelm G. Berger, *Simfonia a II-a* de Walter M. Klepper, *Eminesciana III* de Pascal Bentoiu, *Concertul pentru violă și orchestră* de Myriam Marbe și *Cvintetul cu pian nr. 2* de Ludovic Feldman.

Din acel an și până în prezent am avut onoarea, unicul privilegiu și bucuria de a asista la analiza și

dezbaterile de idei lansate în urma audierii a mii de lucrări prezentate în cadrul Biroului Secției instrumentale și multimedia (cum a fost redefinită recent, în Statutul Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor).

Din noianul amintirilor celor 38 de ani răzbat întâmplări memorabile, când au fost prezentate capodopere ale componisticii românești, dintre care am ales câteva ... Mă voi opri la *Simfonia a 5-a, în Re major*, de George Enescu, recuperată din seria manuscriselor enesciene de către maestrul Pascal Bentoiu, prezentată în 30 octombrie 1996 membrilor Biroului, din care făceau parte: Octavian Nemescu, Liviu Dănceanu, Dan Dedi, Tiberiu Olah, Valentin Petculescu, Adrian Rațiu, Doina Rotaru. Din relatările maestrului Bentoiu, Enescu orchestrase două treimi din prima parte, restul lucrării fiind compus în schiță, în sisteme de câte patru portative. Pentru a pătrunde în labirintul suprapunerilor liniilor și indicațiilor de

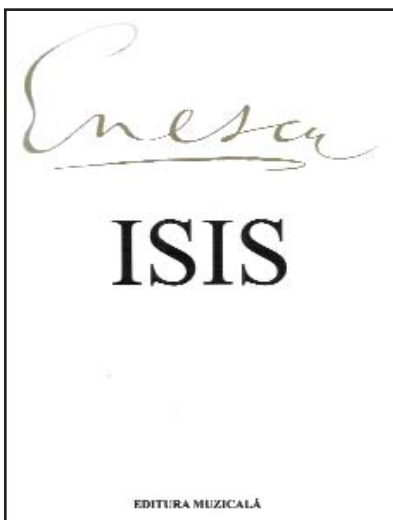
orchestrație notate în schițe, cu diferite nuanțe de cerneală, maestrul Bentoiu a recurs la xeroxarea în culori a manuscrisului enescian pe care ni l-a prezentat, ceea ce l-a determinat pe regretatul Adrian Rațiu să exclame că nici *Sherlock Holmes* nu ar fi reușit să deslușescă firul desfășurării componistice. Un demers facil, pentru autorul care parcursese, cu o excepțională capacitate analitică cele 25 de opusuri selectate din creația enesciană, o abilită pleoară estetică, concretizată în volumul *Capodopere enesciene* (tradus ulterior în limbile engleză și germană).

Simfonia a 4-a de George Enescu, a fost prezentată și audiată la 15 octombrie 1997 de către membrii Biroului simfonic, ce-i includea pe compozitorii Octavian

Nemescu, Dumitru Capoiu, Myriam Marbe, Ștefan Niculescu, Adrian Rațiu, Doina Rotaru. În prezentarea sa, maestrul Bentoiu ne-a dezvăluit etapele descifrării manuscrisului. Schițele complete, pline de ștersături și adnotări asemănătoare unei lucrări abstracte, conțineau linia melodică și armoniile, dar lipsea orchestrația, proiectarea spațiului sonor. Era orchestrată numai prima parte, maestrul Bentoiu continuând orchestrarea celorlalte părți, păstrând aceeași formație utilizată de Enescu în prima parte. Un demers facil, întregit și de studiul viorii din adolescență, pentru autorul poemului simfonic *Luceafărul*, închinat memoriei lui George Enescu, realizat cu o subtilă unduire coloristică a frazei muzicale, fidelă stilului enescian.

În anul 2001, în urma provocării lansate de maestrul Octavian L. Cosma, am purces la parcurgerea etapelor prevăzute în vederea elaborării unei teze de doctorat, având ca subiect *Concertul instrumental în creația lui Pascal Bentoiu*. Sprijinul acordat cu generozitate, audițiile și explicațiile maestrului Bentoiu m-au călăuzit în descifrarea construcției arhitectonice, a modurilor utilizate, a etosului fiecărei lucrări în parte, a specificității limbajului muzical.

M-am numărat printre prietenii acceptați în casa maestrului, până în ultimele sale luni de viață; îi relatam despre lucrările recente audiate la Biroul simfonic, evenimentele petrecute în cadrul Uniunii. Uneori, mă răsfața, ascultând împreună câte lucrare, sau o nouă înregistrare primită, cum a fost, printre altele, a *Simfoniei a*

5-a, interpretată de Deutsche Radio Philharmonie dirijată de Peter Ruzicka.

Excursul analitic *Concertul instrumental în creația lui Pascal Bentoiu*, pune în evidență sensurile inefabile ale opusurilor concertante și constituie o ofrandă adusă unei personalități de podium, unul din compozitorii români cei mai atașați de George Enescu, a cărei creație din ultima perioadă de sinteză a dezvoltat-o în chip original (Viorel Cosma).

Elena-Agapia ROTĂRESCU

Pascal Bentoiu, părintele meu

Să vorbesc despre părintele meu este practic cel mai dificil lucru pe care l-as putea face. Amintirile îmi sunt extrem de vii, dar se împletesc cu aceeași forță, fie că vin din negura vremurilor, fie din trecutul foarte apropiat.

Tata era în același timp un om extrem de complex și extrem de limpede. Nu avea ascunzișuri și sufletul său era clar, luminos, deși îi plăcea să lase celorlalți impresia de severitate, de duritate chiar. Ca orice om timid în fond, nu dorea ca acest lucru să transpară și prefera să fie un pic temut, mai degrabă decât tratat cu familiaritate. În sufletul său mocnea în permanență un vulcan, rod al contrazicerii firii lui blânde și calde cu realitatea, de multe ori sumbră, din jur. Uneori, vulcanul putea erupe și atunci, pentru câteva clipe, orizontul părea să se întunece... nu se mai auzea respirând nici un fânțar! Dar de cele mai multe ori, contradicția dintre trăirile sufletești și aparentul calm manifestat al personajului social se transformau doar într-un pesimism melancolic, capabil să facă să plângă până și obiectele din jur, cuprinse parcă de o sfâșietoare tristețe. Nu am întâlnit vreodată pe cineva atât de candid și de luminos construit pe dinăuntru, dar care să lase atât de mult impresia unui suflet iremediabil dezamăgit. Nu putea minți. Pe fața lui se vedeau lucrurile așa cum erau, ceea ce uneori putea fi și periculos... Mintea brici și spiritul său vizionar îl făceau să sufere înainte ca lucrurile să se întâmple... și de fiecare dată, se întâmplau cum prezisese.

Dar candoarea răzbătea. Și iată cum, chiar în ultimele luni de viață, umbrite de boală și de perspective sumbre, apărea deseori un zâmbet, care se putea transforma într-un râs franc, când o glumă binevenită sau o situație comică îl făceau să uite de condiția sa de obligată inactivitate.

Până în ultimul moment și-a păstrat extraordinara luciditate și memoria prodigioasă. Era în stare să se bucure de orice emisiune privind câteva subiecte care îl pasionaseră întotdeauna. Cunoștea și putea să povestească ceasuri despre evenimentele celui de-al doilea război mondial, știa toate detaliile tehnice privind avioanele și navele implicate în lupte și când îl rugam să-mi povestească

câte ceva din această perioadă sumbră, eram literalmente prinsă în concretul povestirii ca într-o pânză de păianjen, de parcă aș fi trăit în direct evenimentele. Vorbeam deseori despre istorie, literatură, pictură – care fusese prima lui pasiune –, despre Italia, pe care o diviniza, despre călătoriile mele multiple în Franța, Anglia și Statele Unite și desigur despre politică... Îi plăceau emisiunile cu mașini, filmele cu Fred Astaire, meciurile de fotbal și uneori, destul de puțin în ultima vreme, mai asculta și muzică...

Toata viața, Tata a regretat că nu a dirijat, sau că nu a putut da cursuri în cadrul unui conservator... Câțiva privilegiați au beneficiat de lecții private, de solfegiu, armonie și/sau compoziție. Cred că amintirile lor sunt extraordinar de vii și cred, benefice. Câteva nume îmi vin în memorie, printre care se află și câțiva foarte dragi prieteni: Gheorghe Costinescu, Alexandru Hrisanide, Horațiu Rădulescu, Alina Mavrodin, Viniciu Moroianu, Irina Gheorghiu Soleanu, Tudor Paladi și subsemnata... Cred că din toți elevii, cu mine a fost fără îndoială cel mai dur! Strângeam din dinți și mă duceam să-mi iau lecția de solfegiu sau de armonie, a doua zi după un scandal... Era

vesel și uitase tot ce nu funcționase cu o zi în urmă!... Mi-a dat lecții sistematice în fiecare zi timp de vreo doi ani, când eram în Conservator, compensând învățământul școlii de muzică, pe care nu o urmasem. De la construirea mentală de intervale la dicteuri, de la pian la exerciții ritmice, de la povestirea de anecdote din lumea muzicală la ore de istorie a muzicii, trecând prin sute de ceasuri de ascultare critică a unor interpretări sau de analiză formală, toate aceste clipe formatoare de mare nivel îmi vor rămâne mereu adânc întipărite în minte.

Uneori întâlnesc persoane care vor să-mi explice cât de formidabil era tata, ca și când eu nu aș ști... avea un dar unic de apropiere cu oamenii – bineînțeles cei care doreau acest lucru –, știa

să-i facă să se simtă unici. Își iubea prietenii cu pasiune și când cineva intra în cercul restrâns al apropiaților casei, acela era primit cu cea mai mare căldură și considerație. Ceea ce aprecia cel mai mult la alții era și ceea ce cerea de la el însuși: verticalitatea morală, rigoarea în gândire, bunătatea și generozitatea. Dintre compozitorii români care i-au fost prieteni, după maestrul său Mihail Jora, s-a simțit deosebit de apropiat de Nicolae Beloiu, Dumitru Capoiu, Wilhelm Berger, Radu Paladi, Lucian Mețianu, Gheorghe Costinescu, Cornel Țăranu, Aurel Stroe, Tiberiu Olah, Anatol Vieru, Myriam Marbe și Adrian Iorgulescu. Diferențele de stil componistic nu îl deranjau de fel, erau dimpotrivă un prilej de schimburi verbale fructuoase, de glume, de analize muzicale extrem de interesante. I-a iubit nespus pe Ștefan și Valentin Gheorghiu, pe Varujan Cozighian și Florina, pe Cristian Mandeal, Horia Andreescu și Camil Marinescu, pe Florin Diaconescu și Viniciu Moroianu – pe aceștia din urmă îi considera

Pascal și Ioana Bentoiu (2014)